Elke situatie eigen map

Het rijbewijs halen is voor de meesten een spannende aangelegenheid. Voor mensen met een autistische stoornis is het vaak een nog moeizamere weg. Een rijschool in Echt heeft zich in de rijopleiding voor autisten gespecialiseerd.

door **Remco Koumans**

Nathalie Parrega en Arthur de Haas begeleiden met hun rijschool mensen met adhd, pdd-nos, asperger of autisme op weg naar hun rijbewijs. foto **John Peters**

Iewat nerveus stapt de 18-jarige Chris deze ochtend achter het stuur. De normale routine van de rijles wordt doorbroken doordat een voor hem onbekende verslaggever van de krant op de achterbank plaatsneemt. Een situatie waar rijschoolhoudster Nathalie Parrega uit Echt hem al een paar dagen eerder op heeft voorbereid. Chris heeft pdd-nos, een autisme spectrum stoornis, en dat maakt dat zijn rijlessen volgens een ander stramien verlopen dan voor reguliere rijschoolklanten.

Parrega is eigenaresse van rijschool 2gether4you in Echt. Samen met mede-eigenaar en instructeur Arthur de Haas begeleiden ze vooral klanten met adhd, pdd-nos, asperger of autisme.

„Ik ben tien jaar geleden als rijinstructrice begonnen bij een reguliere rijschool. Op een bepaald moment had ik een kandidaat naast me zitten waarvan ik dacht 'Daar is iets mee'. Ik kon zaken telkens opnieuw uitleggen, maar de informatie kwam niet aan. Bleek daarna dat de jongen een autistische stoornis had. Toen ben ik me langzaamaan in de materie gaan verdiepen."

Parrega volgde workshops bij Spectrum Brabant, een zorg- en onderwijsinstelling die zich ook bezig houdt met autisme en rijlessen.

Een paar jaar later startte ze haar eigen rijschool, de enige in Limburg speciaal voor mensen met autisme en aanverwante stoornissen.

„Het is heel anders werken dan met reguliere leerlingen", vertelt Arthur de Haas. „Instructies komen bij iemand met autisme heel letterlijk binnen. Dus dan wil het wel eens gebeuren dat de 'eerstvolgende rechtsaf' ook letterlijk de eerste rechtsaf is en je dus een uitrit inrijdt. Daar moet je rekening mee houden. Ik leer nog elke dag bij. Want als een kandidaat de fout ingaat, komt dat omdat ik het niet goed heb uitgelegd."

De 18-jarige Chris begint zijn rijles geconcentreerd. De stoel, de spiegels en de verlichting, alles wordt volgens een vast patroon goedgezet. Parrega vertelt hem nog eenkeer wat ze deze les gaan doen en dan wordt de motor gestart. „Structuur is het allerbelangrijkste", weet Parrega. „Daarom volgen de leerlingen ook de rijopleiding in stappen. Voor elke situatie die zich op de weg voor kan doen, maakt hij als het ware een mapje aan in het hoofd, waarbij aan elke situatie die zich voordoet een handeling wordt gekoppeld. Daarbij is de behandeling van de theorie ook belangrijk. Zit die éénmaal in het hoofd, dan zal het daarna ook niet meer fout gaan. Waar reguliere leerlingen bij les veertig soms nog wel eens naar de buitenspiegel wordt gewezen omdat ze die hebben overgeslagen, zal dat bij autisten niet gebeuren."

Toch komt het regelmatig voor dat de lesauto van 2gether4you langs de kant staat. Want in het verkeer gebeuren nu éénmaal onverwachtse dingen. De Haas: „Gebeurt er iets dat een leerling nog niet heeft gehad, dan kan iemand blokkeren. Dan is het een kwestie van auto langs de kant zetten en overnieuw beginnen. Maar daarnaast ligt het vaak aan onze uitleg. Vooral in het begin kwam dat nogal eens voor. Dan gaf ik een leerling een stopopdracht, dus achter een andere wagen de auto stilzetten. Maar wat er dan gebeurde was dat iemand de auto stilzette, de motor uitdeed en uitstapte. Tot drie keer toe. Wat bleek, stoppen betekende in zijn hoofd echt stoppen en dat deed hij dus ook. Zo'n opdracht heet dan voortaan dus een parkeeropdracht."

Wat Parrega en De Haas stoort is dat door de buitenwereld wel eens wordt gedacht dat autisten of mensen met adhd slechtere chauffeurs zijn. Parrega: „Ik denk dat het tegendeel waar is. Als éénmaal alle kennis erin zit gaan ze in mijn ogen net zo veilig op weg als ieder ander. Alleen kan het aanleren soms langer duren. Er zijn kandidaten bij daar zit ik al twee jaar naast. Wat dat betreft moet je er veel geduld voor hebben en ook veel vrije tijd insteken om je kennis te vergroten."

Toch valt er aan begrip voor mensen met autisme nog een hele wereld te winnen. „Het wil nog wel eens voorkomen dat een examinator geen rekening houdt met één van mijn kandidaten. Autisten zijn van nature al onzeker, en een examinator die boos wordt kan dat alleen maar versterken. Gelukkig merk ik dat daar de laatste jaren verbetering in zit."

Actie om kennis over autisme te vergroten en regels te verbeteren

Iedereen die zijn of haar rijbewijs wil halen moet een verklaring van rijgeschiktheid hebben. Die kan iemand krijgen door een Eigen Verklaring in te vullen. Dat zijn tien vragen over mogelijke medische aandoeningen. De meeste automobilisten kunnen bij de tien vragen overal 'nee' invullen. Mensen met autisme moeten daarop aangeven dat ze last hebben van een psychiatrische stoornis en dat ze eventueel medicijnen gebruiken. Wat dan volgt is een rijtest bij het CBR, waar een deskundige op medisch gebied beoordeelt of iemand in staat is om veilig de weg op te gaan. Het echte examen wordt afgenomen door een examinator die bekend is met de aandoening van een leerling.

Toch gebeurt het nog lang niet altijd dat examinatoren rekening houden met het individu. Spectrum Brabant is daarom een actie gestart met de titel 'Autisme Geschikt'. De actie heeft als doel om de kennis van autisme bij examinatoren te vergroten, de regelgeving rondom herkeuringen aan te passen en een eenduidig landelijk beleid over de Eigen Verklaring te bewerkstelligen. Daarvoor wordt een petitie aan verkeersminister Schultz van Haegen aangeboden met daarin ook ervaringen van mensen met autisme.